

Pesten en jagen

Ik denk dat iedere eigenaar van een kleiner hondje het wel eens meegemaakt heeft: in de verte zie je een groep grote, wilde hondenjongens en -meisjes die de grootste lol hebben met elkaar. Ze hangen in elkaars oren, rollen over elkaar heen onder luid geblaf en vreugdegegil. Er zijn woeste achtervolgingen waarbij ze regelmatig uit de bocht vliegen om elkaar dan weer wild vast te grijpen voordat ze verder racen.

Je ziet met grote zorg dat de bende dichterbij komt stormen en weet dat ze jouw kleine wurm wel of niet per ongeluk moeiteloos kunnen pletten en dat ze ervoor in de stemming zijn ook.

Losgeslagen, euh... losgelaten bende

Ik had die dag twee honden bij me: de ene was een middenslag die wel tegen een stootje kon, maar de andere was mijn kwetsbaar hartelapje; zo'n doof, halfblind oud sukkeltje dat vaak niet meer zo goed begreep wat er om hem heen gebeurde.

We liepen op een bosachtig paadje dat aangelegd was tussen een spoorbaan en een reeks flatgebouwen. In een ervan woont mijn moeder, bij wie ik een paar dagen doorbracht. Oorspronkelijk heette deze wandelgelegenheid de 'trimbaan', maar voor het betere mensen-renwerk wordt de plek nog maar zelden gebruikt, de meeste bezoekers reppen zich naar hun trein die iets verderop aan het kleine station stopt. En dan is er nog een grote groep hondenbezitters die het laantje als uitlaatveld gebruikt en daar is het ook prima voor geschikt.

Er is een groter risico op ongeremd gedrag als honden zich samen richten op een soortgenoot

Intussen brak het zweet me uit terwijl een ploeg viervoeters met grote snelheid naderde. Zou ik de hond oppakken of niet? Ik kon zo snel geen beslissing nemen, maar hoopte dat de bendeleden al hun aandacht op elkaar bleven richten. Want kennen we niet allemaal, al is het misschien maar via via, een ijselijk verhaal waarbij doden vallen omdat een dergelijke confrontatie helemaal uit de poten liep? Zelf heb ik dergelijke slachtoffertjes persoonlijk gekend waarvan de eigenaar, soms zelf al op leeftijd, volkomen overstuur was nadat hij op zo'n afschuwelijke manier, voor zijn ogen, het kostbaarste wat hij nog had, kwijt raakte.

'Mobbing'

Drie boxers, een multi-mix en een Labrador vlogen al joelend als schooljeugd waarvoor de vakantie aangebroken is, op ons af. Mijn grootste hond hield wel van dollen maar vond de overmacht erg groot en maakte zich snel uit de voeten.

Zij was altijd en overal de snelste dus stond ze na een korte spurt aan het eind van het bospad te wachten op ons: haar sukkelig vriendinnetje met haar bazin. Wij hadden het moeilijker, voor ik iets kon doen om een aanval te voorkomen stortte de bende zich op het nieuwe speelgoed. Maar het

was allang geen spelletje meer, want ik was nu de bezitter van een hysterisch gillend hondje dat door haar wat beperkte beleving vanuit het niets was aangevallen. Ze lag nu met de pootjes omhoog, trappelend onder een hoeveelheid grommende kaken en stampende poten. Alles ging zo snel dat ik me nog maar net fysiek in het gewoel had gestort om mijn dier te redden toen het al voorbij was. Intussen gilden de bazen, die aanvankelijk gezellig liepen te keuvelen zonder aandacht aan hun dieren te besteden, van grote afstand naar hun honden, die daarvan inmiddels niets meer hoorden.

Agressie en jagen zijn namelijk zelfbelonend, waardoor het moeilijk te stoppen is als het eenmaal aan de gang is. De beloning is al binnen als de eventuele straf volgt, dus waarom zou je nog stoppen? Om dezelfde reden zijn bijvoorbeeld het rennen achter een konijn of het stelen van voedsel zo moeilijk af te leren: de beloning zit in de buit en als je je biefstuk eenmaal binnen hebt zie je daarna wel wat de eventuele gevolgen ervan zijn!

De bende rende door omdat een van hen verderop kennelijk weer iets nieuws te beleven zag en ik viel op mijn knieën om mijn trillende hond op te pakken die onder veel kwijl en bloed zat. Ze was slap van schrik, "dood", dacht ik eerst nog even omdat het ook een cardiomyopathie (hartfalen)-patiënt was.

De bazen liepen lafhartig met zoveel mogelijk afgewend gelaat langs me heen en mompelden 'sorry'. Ik wurmde me door doornstruiken om via de kortste weg was aan de verschrikkingen te ontkomen en het veilige huis van mijn moeder te bereiken.

Groepsagressie

'Mobbing' is het Engelse woord voor meutegedrag. Je zou het kunnen vertalen als pesten, maar eigenlijk is het een stap erger, het woordenboek verklaart: 'mobbing is elke vorm van systematisch vijandig gedrag dat gericht is tegen een specifiek persoon of dier. Het is in beginsel een term uit de ornithologie: in de vogelwereld 'mobt' men met zijn groep (de 'mob') om zich door middel van schreeuwen, navliegen, aandacht afleiden en achtervolgen te verlossen van een individu dat een bedreiging vormt voor henzelf of hun jongen.' Dus in dat geval kunnen we spreken van functioneel gedrag. Ik zie het hier regelmatig boven de akkers achter mijn tuin: een buizerd die met een hoop herrie door een groep kraaien wordt verjaagd. Meeuwen doen het heel spectaculair: ze poepen en kotsen met grote precisie op de aanvaller.

Niets dierlijks is de mens vreemd en zodoende wordt in onze maatschappij ook volop gemobt. Met gelijkgestemden sluit men een verbond om degene die, terecht of onterecht, om welke reden dan ook als 'buitenbeentje' wordt beschouwd het leven zuur te maken.

Allelomimetisch gedrag

Een heel lastig woord voor gedrag waarbij men met elkaar meedoet, zoals bij 'mobbing', 'meute-agressie' of 'ganging up'. Vaak is er sprake van frustratie of onderliggende spanning in de groep die zich op deze manier jegens een onschuldige slachtoffer ontlad. Sociale regels gelden tijdelijk niet meer en men gooit alle remmen los. Het komt voor bij alle sociaal levende dieren, we zien het pups al doen op een leeftijd van zeven weken. Het is gedragssynchronisatie en net als agressie, prooigedrag en territoriaal gedrag is het een normaal fenomeen onder honden. De leden van de hondenbende die ik op die ongelukkige dag ontmoette kenden elkaar goed: ze woonden in de nabijgelegen flats, dus misschien hebben mijn honden door hun aanwezigheid ook voor de motivatie 'territoriaal' gezorgd...

Mobbing is natuurlijk nuttig in de natuur, het wordt onder andere tijdens de jacht gebruikt. Maar in een vaste, bestaande groep is er sprake van een leider, bij vrienden die elkaar op een speelveld ontmoeten is dat niet zo. Daar is wel sprake van dominant *gedrag*, maar voor de vorming van een echte rangorde moet er echt een relatie tussen de deelnemers bestaan. Door gebrek aan een leider is er tijdens 'mobbing' geen rem meer: de verantwoording voor het tijdig ingrijpen om narigheid en slachtoffers te voorkomen, hoort dus bij de eigenaars te liggen. Die dienen te weten wat 'mobbing' is en een aanstichter ervan te herkennen. Aangezien dat heel vaak niet het geval is werkt het bekende advies: 'nooit je kleine hond oppakken, alles regelt zich vanzelf', dus *niet*. Zeker niet als er geen baas is die het mobben aan ziet komen en nog in staat is het te stoppen door de aanstichter bij zich te roepen. Bovendien kan een klein rennend hondje verdacht veel op een haas of konijn lijken en dat lokt ook jagen en prooiagressie uit. Het is lastig om op zo'n moment snel een beslissing te moeten nemen, want met zo'n kleintje op de arm kun je zelf ook gebeten of onder de voet gelopen worden.

Ook pups zijn slachtoffer

Vooral wanneer er meerdere pubers bij een of meerdere pups aan het dollen zijn, is het gevaar voor mobbing groot. 'Moeten ze maar aan wennen, worden ze sterk, weerbaar en assertief van,' wordt dan vaak gezegd. Het tegendeel is waar: een pup die slachtoffer is van het wilde gedrag van een groep stoere jongens zal bang worden en angstagressie kunnen ontwikkelen. Hierdoor kan hij voortaan ieder contact met vreemde honden uit de weg gaan of in geval van nood snel in de aanval gaan, kortom: hij zal nooit meer leuk kunnen omgaan met soortgenoten.

Dat pups door hun jeugdig gedrag worden beschermd tegen groeps-agressie is een fabel! Honden en wolven doen niet aan normen en waarden: het dunne laagje vernis dat wij mensen denken te hebben om ons eigen wangedrag tijdig de kop in te kunnen drukken missen zij.

Ondanks het feit dat de hond die achter schapen aan jaagt dezelfde prikkel krijgt (het zien van een schaap) als wanneer hij in een groep opereert, zal hij in zijn eentje minder geneigd zijn tot het doden van het dier dan wanneer hij er met een groep achteraan jaagt. Bij de eenling is er meestal toch nog sprake van inhibitie: geremd gedrag.

Bij menselijke hangjongeren zien we iets dergelijks. Mijn echtgenoot vertelt uit ervaring gaarne over het wangedrag van groepen leerlingen; als eenlingen gedragen ze zich anders. De leden van de groep voelen zich anoniem en niet persoonlijk verantwoordelijk voor hun gedrag. Pesten van medeleerlingen en collega's zijn helaas ook een veel voorkomend fenomeen dat tegenwoordig terecht nogal in de belangstelling staat.

Hoe ziet het eruit?

Het slachtoffer laat onzekerheid zien door in een lage houding te lopen, misschien te grommen van angst en door proberen weg te komen. De aanvoerder van de mob, die niet automatisch dominant hoeft te zijn, fixeert het slachtoffer met lager hoofd en hoge staart en oren. Hij zoekt direct oogcontact en stormt op het slachtoffer af om hem omver te lopen. Ook kan hij om het slachtoffer te testen hem aanblaffen of in de achterhand bijten om hem zo te laten rennen. Dat zijn allemaal jachtelementen, maar de laatste twee, het vastpakken en

Mob-gedrag bevat gedragingen uit de jacht zoals fixeren en sluipen met lage kop

schudden van de prooi, zien we bij mobben meestal niet, tenzij er prooiagressie in het 'mob-spel' komt. Na deze vormen van uitlokken kan het eigenlijke, groepsgewijze opjagen beginnen. Het slachtoffer zal intussen alles doen om zich te verdedigen waarna de meute meestal stopt. Maar dit is geenszins gegarandeerd omdat we het over een complexe groep hebben die bestaat uit losse individuen die zelfstandig kunnen opereren.

Samenzwering

Bij een van de wolvenreizen die Tinley in het verleden organiseerde, mochten we onze honden meenemen. Zoet lagen ze tijdens lezingen onder de tafels bij hun eigenaar. Toch was Tinley directeur Debbie Rijnders na die week doodmoe van het observeren. Wat zij, als expert in lichaamstaal, allemaal zag hadden wij gemist. De eerste dagen stonden onze viervoeters nog blanco tegenover elkaar maar daarna begonnen ze, tussen de veilige schoenen van de baas, naar elkaar te loeren vanonder de gebloemde tafelkleedjes. Ze hadden tijd genoeg om te kijken welk vlees ze in hun kuip hadden. Er werden, voor zover honden dat kunnen, complotten gesmeed, kortom, men hield zich alvast bezig met het verzamelen van informatie voor het geval ze in het bos nader konden kennismaken. Sommige dieren moesten daar dan ook op Debbie's advies aan de lijn.

Een vriendin van mij met een Ridgeback organiseerde eens een wandeling. Zij had de deelnemers verzocht hun dieren (een assortiment van reuen, teven en pups) voor de zekerheid aangeliind te houden om groepsgedrag als mobbing te voorkomen. Haast niemand begreep haar beslissing, men had gemord en geprotesteerd, want die honden 'moesten het immers gewoon onderling regelen.' Toch hield ze voet bij stuk en zo werd de wandeling een succes in plaats van een ongecontroleerde bende met mogelijk ongewenste gevolgen. Het argument 'de natuur regelt het zelf' geldt niet meer in een overvol landje, daar zullen mens en dier zich aan nieuwe regels moeten aanpassen.

En mijn oude hondje? Zij leefde na het mob-incident nog lang en gelukkig, maar durfde nooit meer het veldje op...

Het artikel is gepubliceerd in
Onze Hond.

www.tinleygedragstherapie.nl